

O VIZIUNE ASUPRA PATRIMONIULUI MUZICAL NAȚIONAL

Dr. în studiul artelor
Violina GALAICU

A VISION OF THE NATIONAL MUSICAL HERITAGE

This research is an important editorial news, that have been waited by the musicologist of the "Audiovisual Arts" section (the authors of the book "Historical Researches of the National music") and by all promoters and people who are fond of music. This research contains 3 important sections: the traditional musical works, the bizantine work all the including gendres. The historical descriptions and the theoretical debates are completed by the illustrative material – musical and imagistic.

În curând va vedea lumina tiparului volumul *Studii de istorie a muzicii naționale*, căruia ținem să-i facem o succintă prezentare spre a-l plasa din timp în atenția celor interesați.

Lucrarea încununează o inițiativă științifică colectivă, îndreptată spre elucidarea, adâncirea sau re-discutarea unor subiecte vizând fenomenul muzical autohton. Autorii – cercetători ai sectorului *Muzicologie* al secției Audiovizuale a Centrului Studiul Artelor din cadrul Institutului Patrimoniului Cultural al A.Ș.M., cărora li s-au asociat câțiva muzicologi de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – și-au solidarizat eforturile spre a pune în valoare moștenirea sonoră ce ne revine în totalitatea componentelor ei: muzica tradițională, muzica sacră (în mare parte de sorginte bizantină), cultură muzicală academică.

Oportunitatea întreprinderii în cauză nu cere o argumentare specială: se știe că, pe de o parte, prezentul muzical se primește continuu, noile sale ipostaze și manifestări trebuie surprinse și interpretate, pe de altă parte – trecutul mai păstrează unghere umbroase și zone necunoscute, în care se cere, iarăși, a aduce lumină. Să adăugăm dezideratelor de mai sus și imperativul revizuirii trecutului din perspectiva prezentului și cu mijloace de cercetare modernă.

Pe linia onorării acestor responsabilități muzicologia din Republica Moldova a înregistrat, în ultimii cincisprezece ani, succese notabile. Au apărut studii pertinente și monografii, dedicate unor genuri ale folclorului muzical și ale muzicii culte, unor personalități reprezentative de ieri și de azi, unor tendințe sau creații relevante. O scriere muzicologică de sinteză,

însă, care și-ar propune o cuprindere globală a procesului muzical local, se mai lasă așteptată. Lucrarea de față, chiar dacă nu are amploarea și exhaustivitatea studiului fundamental, la care ne referim, îi prefigurează, de fapt, structura, cadrul tematic, traseele ideatice. Este, figurat vorbind, urzeala pe care se poate țese, în viitor, o **Istorie** a muzicii naționale din zonă în deplinul înțeles al acestui cuvânt.

Deși am accentuat în titlul culegerii și revenim și acum asupra noțiunii de istorie, problematica unora dintre exegezele înmănușiate aici o transcende pe cea istorică, pășind în sfera teoriei, esteticii, sociologiei, lexicografiei, ergologiei muzicale. Veți afla, în special în studiile de etnomuzicologie, dar și în celelalte dezbateri, limpeziri și disocieri terminologice, propuneri de clasificare multietajată a producțiilor muzicale, stabilirea unor corelații dintre structura muzicală (în sens larg) și ethos.

Se cer, credem, reliefate și denotațiile cuvântului „studii” din titlu. Am ținut să subliniem, prin includerea acestuia, că lucrarea nu are pretenția unui text unitar și omogen în plan conceptual, conținutistic și stilistic. Materialele cuprinse aici au, pe lângă un numitor comun, o bună doză de autonomie. Ele vădesc, de la autor la autor, scopuri, strategii și tactici investigaționale diferite, modalități diverse de ordonare a expunerii, maniere de exprimare individuale. Diferențele trebuie puse nu doar pe seama subiectivității cercetătorilor, ci și pe cea a alterității segmentelor cercetate. Astfel, este firesc că în compartimentul rezervat folclorului muzical se insistă în primul rând asupra unei încadrări tipologice corecte a fenomenelor studiate, pe departajările genuistice, tematice, structurale etc. aferente, factorul dinamic-evolutiv fiind prezent oarecum în subsidiar. În compartimentele *Muzica sacră de sorginte bizantină* și *Creația muzicală cultă* dimpotrivă, perspectiva diacronică tronează, procesualitatea istorică este elementul ordonator de bază, iar teoretizările și tipologizările pe orizontala apar ca preocupări complementare.

Arcul temporal pe care îl conturează studiile este foarte amplu, ancorând, la o extremitate, în epocile străveche și veche, când s-a plămădit folclorul nostru muzical, și intrând, la cealaltă, în proximă actualitate (creația simfonică, de exemplu, este urmărită până în 2003). Aria de cuprindere a realității muzicale este și ea vastă dacă se ține cont de faptul că datul local se raportează în permanență la cadrul național, iar acesta, la rândul-i, se plasează în câmpul referențial al culturii sud-est și paneuropene, precum și în cel al culturii mondiale. Se impune, totuși, o diferențiere pe acest palier pentru că în studiile de etnomuzicologie și bizantinologie importantă se arată analiza fenomenului muzical la scară națională, localizările (a se observa că în primul compartiment se fac incursiuni nu doar în muzica tradițională din interfluviul Nistru-Prut, ci și în cea din Bucovina și Transnistria) nefiind altceva

decât argumente sprijinătoare sau exemplificări ale unor considerații general-valabile.

Structura lucrării reflectă configurația patrimoniului nostru muzical, iar succesiunea compartimentelor – logica subsumării istorice a constituenților: folclor, muzică religioasă, creație muzicală cultă.

Prima parte, elaborată de V. Ghilaș și V. Chiseliță, îl familiarizează pe cititor cu universul muzicii tradiționale. El se poate documenta în ceea ce privește sursele de cunoaștere a creației muzicale plurale, organologia populară, folclorul legat de prilej și categoriile muzicale neocasionale, fenomenul lăutăriei.

Partea a doua, scrisă de semnatara acestor rânduri, este consacrată evoluției muzicii de cult din spațiul românesc. În centrul atenției se află cântarea liturgică de filiație bizantină, pusă în slujba ritului ortodox. Compartimentul în discuție se fixează asupra avatarurilor muzicii psaltice în perimetrul național, avându-se în vedere că reverberațiile procesului au atins și interfluviul Nistru-Prut. În registrul tematic al părții a doua ținem să evidențiem următoarele repere: premisele adoptării de către străromâni a ritului greco-oriental și a muzicii de cult circumscrise acestuia, menținerea unor forme cultice romano-bizantine pe traseul celui dintâi mileniu creștin, interferarea idiomului muzical de împrumut (muzica bizantină) cu graiul muzical local, convertirea confesională la slavonismul

cultural și cultic cu consecințele de rigoare pentru muzica ecleziastică, rolul mănăstirilor medievale în conservarea și propagarea muzicii de strană de tip bizantin, lupta pentru românirea cântării psaltice.

De creația muzicală cultă, care face obiectul părții a treia, s-a ocupat o echipă de autori – V. Axionov, P. Rotaru, E. Nagacevski, E. Mironenco, A. Dănilă, E. Coroliov – fiecare dintre ei asumându-și câte un gen din spectrul genuistic al domeniului. Lecturarea compartimentului îl va face pe cititor să cunoască istoria înfripării și maturizării muzicii simfonice și a concertului instrumental de pe teritoriul actual al Republicii Moldova, îi va revela izvoarele și resorturile ascensiunii genului cameral de la noi, îl va purta pe traiectul muzicii corale basarabe-

ne, care vădește o dublă rădăcină și o dublă vocație – religioasă și laică, îi va dezvălui circumstanțele apariției Teatrului de operă în Moldova transprutică (primele decenii ale secolului XX) și frământările artistice prin care a trecut instituția respectivă în perioada sovietică (1940-1990), îl va călăuzi prin hronicul montărilor spectacolelor de balet la Chișinău. Compartimentul se încheie cu un periplu prin muzica ușoară a spațiului de referință. Acest sector al culturii noastre, până mai ieri nedreptățit de muzicologi, are, precum ne demonstrează V. Tkacenko, o diagramă evolutivă aparte, precum și o rețea ramificată de legături cu celelalte compartimente ale moștenirii și ale actualității muzicale autohtone.

Ultima parte a *Studiilor...* este înțesată cu analize – mai sumare sau mai desfășurate, după necesitate – ale unor opusuri compozitoriale de rezonanță. „Popasurile” analitice au menirea să fortifice teoretizările și să le confere un plus de credibilitate. Analizele sunt susținute de exemplificări, cu atât mai binevenite, cu cât multe dintre partiturile evocate există doar în manuscris și nu pot fi consultate în biblioteci. Raționamentele etnomuzicologice sunt și ele întărite cu probe muzicale, mostrele selectate ilustrând o anumită clasă sau categorie de producții sonore.

Cine este potențialul consumator al *Studiilor...* sau, altfel zis, pe ce fel de cititor mizează autorii? Lucrarea se adresează, în primul rând, specialiștilor: muzicologilor, interpreților, compozitorilor, altor cate-

gorii de melomani avizați. Dar și cititorul neavizat, dornic de a se iniția în trecutul și prezentul muzicii naționale, va descoperi în această ediție un îndreptar util. Se va confirma, credem, și utilitatea culegerii pentru învățământul de specialitate, de vreme ce atât profesorii, cât și discipolii lor semnaleză insuficiența materialelor didactice pentru cursurile de *Folclor muzical și Istorie a muzicii naționale*.

Am păstrat pentru final specificarea că factura *Studiilor...* este cea a unei investigații deschise, ale cărei date se pot completa sau, parțial, modifica la eventualele reeditări. Rămâne loc și pentru sporirea ulterioară a fondului ideatic, și pentru suplimentarea bazei bibliografice, și pentru explorarea de noi „teritorii” și dimensiuni ale fenomenului discutat.

Regele psalmist David cântând la cobză. Pictură murală de la Mănăstirea Voroneț (fragment)